

ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ*	ΚΕ' «Αύρα Θεοδωροπούλου»
ΤΜΗΜΑ*	Διοίκησης Υπηρεσιών Υγείας
ΚΥΚΛΟΣ*	Β' Ειδική Φάση Σπουδών
Τίτλος Μαθήματος / Εργαστηρίου*	Δίκαιο της Υγείας
Κωδικός Μαθήματος / Εργαστηρίου*	
Σύντομη Περιγραφή Μαθήματος / Εργαστηρίου	Παρουσίαση βασικών εννοιών και ζητημάτων από την ύλη του δικαίου της υγείας
Συνολικές Ώρες	14
Στόχος Μαθήματος	Το μάθημα αποσκοπεί στη συστηματική παρουσίαση των επιλεγμένων κρίσιμων ζητημάτων που απασχολούν το δίκαιο της υγείας ως ενιαίο γνωστικό αντικείμενο. Λόγω της ευρείας και ετερόκλητης ύλης που καλύπτει το δίκαιο της υγείας, δεν θα εξαντληθούν όλες οι θεματικές που αποτελούν μέρος του περιεχομένου του, αλλά επιδιώκεται η εξοικείωση των σπουδαστών με βασικές έννοιες και ζητήματα που θα βοηθήσουν τους φοιτητές να αποκομίσουν εικόνα για το δημόσιο σύστημα υγείας και τον τρόπο που λειτουργεί η σχέση ιατρού-ασθενούς με καταγραφή των εκατέρωθεν υποχρεώσεων και δικαιωμάτων. Με την ολοκλήρωση του μαθήματος οι σπουδαστές θα έχουν αποκομίσει εικόνα για το περιεχόμενο και τις εκφάνσεις του δικαίου της υγείας, τον ρόλο του δικαίου στην προαγωγή της υγείας, τα βασικά γνωρίσματα των εννόμων σχέσεων, στο πλαίσιο των οποίων παρέχονται οι υπηρεσίες υγείας, τους κανόνες που διέπουν την ευθύνη των επαγγελματιών υγείας και τα δικαιώματα των ληπτών υπηρεσιών υγείας.
Ειδικοί στόχοι:	
1. Γνώσεις	Να εξοικειωθούν με βασικές έννοιες και ζητήματα του δικαίου της υγείας που διαμορφώνουν
2. Δεξιότητες	Να κατανοούν βασικές έννοιες και ζητήματα του δικαίου της υγείας που άπτονται της παροχής υπηρεσιών υγείας.
3. Στάσεις/Συμπεριφορές	Να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται βασικές έννοιες και ζητήματα του δικαίου της υγείας, ώστε να μπορούν να λειτουργούν αποτελεσματικότερα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους στους φορείς που πρόκειται να στελεχώσουν.

* Τα πεδία συμπληρώνονται από την ΕΣΔΔΑ

Μέθοδοι Διδασκαλίας / Εκπαιδευτικές Τεχνικές	Διαλέξεις	
Αξιολόγηση Μαθήματος / Εργαστηρίου (Σημειώστε με X)		Ανοικτές Ερωτήσεις Γνώσεων – Μελέτη Περίπτωσης (θεωρητικά μαθήματα κυρίως)
		Ερωτήσεις Πολλαπλής Επιλογής
		Εκπόνηση ατομικής εργασίας και παρουσίασης
	X	Εκπόνηση ομαδικής εργασίας και παρουσίασης
		Συνδυασμός των παραπάνω (προσδιορισμός βαθμολόγησης)
		Άλλη, προσδιορίστε:
Προϋποθέσεις Υποδομών	Αίθουσες εκπαίδευσης, υπολογιστές, προβολέας	
Απαραίτητα Εκπαιδευτικά Μέσα	Λειτουργία ηλεκτρονικής τάξης (eclass)	
Απαραίτητο Λογισμικό		
Εκπαιδευτικό – Υποστηρικτικό Υλικό (Σημειώστε με X)	X	Σημειώσεις Εισηγητή
	X	Παρουσιάσεις Εισηγητή
		Μελέτες Περίπτωσης
	X	Άρθρα – Μελέτες – Αποσπάσματα
		Θεσμικό Πλαίσιο – Νόμοι
		Πρότυπα
		Εγχειρίδια Χρήσης
		Ψηφιακό Υλικό – Λογισμικό
	X	Διαδικτυακοί Τόποι
	X	Σχετική Βιβλιογραφία

**ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ / ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ**

α/α	Τίτλος Διδακτικής Ενότητας	Αναλυτική Περιγραφή Διδακτικής Ενότητας	Διάρκεια (ώρες)
1	Περιγραφή κανονιστικών αρχών και οργανωτικού-λειτουργικού πλαισίου που ρυθμίζουν το νομικό καθεστώς του συστήματος και των μονάδων υγείας στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα	Στην πρώτη ενότητα επιδιώκεται η εννοιοδότηση και οριοθέτηση του δικαίου της υγείας με συνοπτική αναφορά στις πηγές του, καθώς και στη διάκρισή του από άλλους κλάδους δικαίου. Στην ύλη της πρώτης ενότητας περιλαμβάνονται ο ορισμός της έννοιας της υγείας, η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος της υγείας τόσο ως αμυντικού όσο και ως κοινωνικού δικαιώματος και η μεταξύ τους διαφοροποίηση τόσο ως προς το	3 ώρες

		περιεχόμενο όσο και ως προς τους φορείς. Περαιτέρω, αντικείμενο της πρώτης ενότητας θα αποτελέσει το ελληνικό σύστημα υγείας, τα βασικά χαρακτηριστικά του, η νομοθεσία που το διέπει, οι φορείς που υπάγονται σε αυτό, η οργάνωσή του σε κεντρική και περιφερειακή διοίκηση, η κατηγοριοποίηση των μονάδων υγείας σε πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας φροντίδας και ο μεταξύ τους διαχωρισμός και η σχέση δημοσίου και ιδιωτικού τομέα υγείας.	
2	Παρουσίαση των κανόνων ουσιαστικού δικαίου που διέπουν τις έννομες σχέσεις μονάδων υγείας-επαγγελματιών υγείας-ληπτών υπηρεσιών υγείας	Στη δεύτερη ενότητα θα εξεταστεί το νομικό καθεστώς που διέπει τον επαγγελματία της υγείας. Θα γίνει αναφορά σε ζητήματα σχετικά με την πρόσβαση στο επάγγελμα και τη νόμιμη άσκησή του. Επίσης, θα γίνει παρουσίαση των βασικών ζητημάτων που διέπει την έννομη σχέση ιατρού-ασθενούς-μονάδων υγείας και παρατίθενται οι σχετικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα υγείας. Αναφορά θα γίνει και στη σχέση ιατρού-ασθενούς, όπως διαμορφώνεται στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης. Η παρουσίαση δεν θα είναι προσανατολισμένη αποκλειστικά στη θεωρητική ανάλυση, αλλά θα συνοδεύεται και από αναφορές στη νομολογία και σε παραδείγματα από την πράξη.	3 ώρες
3	Προσέγγιση των υποχρεώσεων των επαγγελματιών υγείας κατά την άσκηση των καθηκόντων τους (με επιλεγμένες αναφορές σε ζητήματα αστικής, ποινικής και πειθαρχικής ευθύνης)	Ο τρίτος άξονας του μαθήματος έχει ως αντικείμενο τις υποχρεώσεις των επαγγελματιών υγείας εν γένει, αλλά και των ιατρών ειδικότερα, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους και ανάλογα με την υπηρεσιακή τους σχέση. Ιδιαίτερο βάρος στην εν λόγω ενότητα δίδεται στην παρουσίαση βασικών ζητημάτων επαγγελματικής ευθύνης που γεννάται όταν οι επαγγελματίες υγείας κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους παραβαίνουν τις υποχρεώσεις τους. Θα παρουσιαστεί η τριμερής διάκριση της ευθύνης σε ποινική-αστική και πειθαρχική και τα βασικά χαρακτηριστικά κατά περίπτωση με αναφορές σε παραδείγματα από τη νομολογία και την εμπειρία του	3 ώρες

		Συνηγόρου του Πολίτη.	
4	Παρουσίαση των δικαιωμάτων των ληπτών υπηρεσιών υγείας	Η τελευταία ενότητα είναι αφιερωμένη στα δικαιώματα των ληπτών υπηρεσιών υγείας που ανάλογα με τον βαθμό κατοχύρωσης και διείσδυσής τους στην πράξη αποτελούν συντελεστή της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας. Υπ' αυτήν την έννοια θα εξεταστούν οι θεσμοί προστασίας τους και τα προβλήματα εφαρμογής τους στην πράξη. Ειδικότερα, εξετάζονται τα όργανα προστασίας των δικαιωμάτων των ληπτών υπηρεσιών υγείας και η αποτελεσματική λειτουργία τους με βάση και παραδείγματα και αποτιμάται η σημασία της εξωδικαστικής επίλυσης προβλημάτων που ανακύπτουν στη σχέση ιατρών-ασθενών που ενισχύει ακόμη περισσότερο την ανάγκη βελτίωσης της λειτουργίας των οργάνων προστασίας.	3 ώρες
5	Παρουσίαση – Αξιολόγηση εργασιών	Παρουσίαση και αξιολόγηση ομαδικών εργασιών	2 ώρες

Βιβλιογραφία

Ακινόσογλου Κ, Αποστολάκης Ε, Δουγένης Δ (2007): Τα δικαιώματα του ασθενούς και ποιος τα προστατεύει. Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής 24(6):605-611

Αλεξιάδης Αριστείδης-Δημήτριος (1996), Εισαγωγή στο ιατρικό δίκαιο, Θεσσαλονίκη: εκδ. οίκος Δημόπουλου

Αλεξιάδης Αριστείδης-Δημήτριος (2000), Δίκαιο της υγείας. Δεοντολογία της υγείας, Θεσσαλονίκη: εκδ. οίκος Δημόπουλου.

Αναπλιώτη-Βαζαίου Ειρήνη (1993), Γενικές αρχές ιατρικού δικαίου, Αθήνα: εκδ. οίκος Σάκκουλα

Ανδρουλιδάκη-Δημητριάδη Ισμήνη (1993), Η υποχρέωση ενημέρωσης του ασθενούς. Συμβολή στη διακρίβση της αστικής ιατρικής ευθύνης, Αθήνα-Κομοτηνή: εκδ. Αντ. Σάκκουλα

Ανθόπουλος, Χαράλαμπος (1993), Η προστασία της υγείας ως θεμελιώδες κοινωνικό δικαίωμα, ΤοΣ 1993, σελ. 741-783.

Βενιού Α/Τεντολούρης, Ν. (2013), Παράγοντες που επηρεάζουν την επικοινωνία ιατρού-ασθενούς, εις: Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής 2013, σελ. 613-618.

Βιδάλης Τάκης./Θ.Κ.Παπαχρίστου (επ.) (2013), *Ιατρική δεοντολογία*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλας.

Εμμανουηλίδης Δ./Παπαγιάννης Ι. (2000), «Κοινωνικό δικαίωμα στην υγεία», ΔτΑ 8/2000, σ. 991-1018.

Καϊάφα-Γκμπαντί, Μαρία (2006), *Ο Νέος Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: εκδ. Σάκκουλα

Κατρούγκαλος, Γεώργιος (2006), *Τα κοινωνικά δικαιώματα*, Αθήνα-Κομοτηνή: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Κοντιάδης, Ξενοφών (2004), *Συνταγματικές εγγυήσεις και θεσμική οργάνωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας*, Αθήνα-Κομοτηνή: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα

Κουτσελίνης Αντώνης (1999), *Βασικές Αρχές Βιοηθικής Ιατρικής Δεοντολογίας και Ιατρικής Ευθύνης*, Αθήνα: Εκδόσεις: Μ. Γ. Παρισιάνος

Κρεμαλής Κωνσταντίνος (2011), *Δίκαιο της Υγείας*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Κυριακάκη, Ειρήνη (2008), *Η δωρεάν πρόσβαση υπηκόων τρίτων χωρών σε υπηρεσίες υγείας. Ο ρόλος και η εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη*, εις: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ 2008, σελ. 239-273

Κυριακάκη Ειρήνη (2012), *Η διοικητική διερεύνηση ενστάσεων ασθενών ως μέσο εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών ιατρών-ασθενών*, εις: Επιθεώρηση Ιατρικού Δικαίου 2012, σελ. 7-20

Κυριακάκη Ειρήνη (2015), *Νομοθετικές εξελίξεις σε σχέση με την πρόσβαση σε δωρεάν υπηρεσίες υγείας*, εις: ΕΔΚΑ 2015, σελ. 16-36

Κυριακάκη Ειρήνη (2016), *Άρνηση ιατρικής πράξης από τον ασθενή και καθήκον θεραπείας του ιατρού. Το παράδειγμα της άρνησης μετάγγισης αίματος για θρησκευτικούς λόγους*, εις: Δικαιώματα του Ανθρώπου 69/2016, σελ. 559-600.

Λασκαρίδης Εμμανουήλ (επ.), (2012), *Ερμηνεία Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Λιούρδη Άγκυ (2014), *Ιατρική Ποινική Ευθύνη*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Μανιτάκης, Αντώνης (1998), *Τα δικαιώματα του ψυχασθενούς*, ΤοΣ 1998, σ. 23-45.

Μητροσύλη Μαρία (2009), *Δίκαιο της Υγείας*, Αθήνα: εκδ. Παπαζήση.

Μινάκη Π., Σαμόλη Ε., Θεοδώρου Μ. (2013), Παράπονα ασθενών σε τρία δημόσια νοσοκομεία στην Ελλάδα. Ποιος ενδιαφέρεται γι' αυτά;, εις Αρχαία Ελληνικής Ιατρικής 2013, σελ. 67-78.

Νικολακοπούλου-Στεφάνου Η. (1999), «Δικαιώματα του ασθενούς και αποτελεσματικές υπηρεσίες υγείας», ΕΔΚΑ 1999, σ. 505-517.

Οικονόμου Χαράλαμπος (2012), *Το θεσμικό πλαίσιο των παροχών ασθένειας στην Ελλάδα. Ο ρόλος και η λειτουργία του Εθνικού Συστήματος Υγείας*, Αθήνα: Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ.

Παπακωνσταντίνου Απόστολος (2005), *Το κοινωνικό δικαίωμα στην υγεία. Συνταγματική θεμελίωση*, Αθήνα-Κομοτηνή: εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα

Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη Πατρίνα (2017), Το δημόσιο δίκαιο της υγείας, 2^η έκδοση, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Πελένη-Παπαγεωργίου Ανθή (2007), Ο Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας από νομική σκοπιά, εις ΝοΒ 2007, σελ. 2311-2323.

Σακέλλης Ιωάννης/Κυριακάκη Ειρήνη (2014), Η συμμετοχή των πολιτών στον προγραμματισμό των υπηρεσιών υγείας. Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη, εις: Σουλιώτης Κυριάκος (επ.), Δημοκρατία, πολίτες και πολιτική υγείας, Αθήνα: εκδ. Παπαζήση, σελ. 281-313

Τσίμτσιον Ζ./Λάλτσος Κ. (2011), Επικοινωνία ιατρού-ασθενούς και ιατρικά λάθη, εις: Αρχαία Ελληνικής Ιατρικής 2011, σελ. 272-276

Φουντεδάκη Κατερίνα (2003), Αστική ιατρική ευθύνη, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλας

Χαραλαμπάκης Αριστοτέλης (2016), Ιατρική Ευθύνη Νομικές και δεοντολογικές παράμετροι, Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας

Χρυσανθάκης Χαράλαμπος (2010), Η αστική ευθύνη του δημοσίου νοσοκομείου, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Χρυσόγονος Κώστας (1998), Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, Αθήνα-Κομοτηνή, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα

Ψαρούλης Δημήτριος/Βούλτσος Πολυχρόνης (2010), Ιατρικό Δίκαιο. Στοιχεία Βιοηθικής, Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Διαδικτυακοί Τόποι

- www.bioethics.gr
- <https://www.ombudsman.org.uk>
- <https://www.synigoros.gr/?i=health-and-social-welfare.el.ygeia>
- <http://www.moh.gov.gr>
- <http://www.isathens.gr>
- <http://www.iatrikodikaio.com>
- <http://www.who.int/>
- <https://www.coe.int/t/dg3/healthbioethic/>

Θεσμικό πλαίσιο-νόμοι

- Ν.2071/15-7-1992/ΦΕΚ 123/Τεύχος Α΄ «Εκσυγχρονισμός και Οργάνωση Συστήματος Υγείας»
- Ν.2619/19-6-1998/ΦΕΚ 132/Τεύχος Α΄ «Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας του ατόμου σε σχέση

με τις εφαρμογές της βιολογίας και της ιατρικής: Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική»

- Ν.3418/28-11-2005/ΦΕΚ 287/Τεύχος Α΄ «Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας»
- Ν.4213/9-12-2013/ΦΕΚ 261/Τεύχος Α΄ «Προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2011/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9^{ης} Μαρτίου 2011 περί εφαρμογής των δικαιωμάτων των ασθενών στο πλαίσιο της διασυνοριακής υγειονομικής περίθαλψης (L88/45/4.4.2011) και άλλες διατάξεις»
- Ν.4368/21-2-2016/ΦΕΚ 21/Τεύχος Α΄ «Μέτρα για την επιτάχυνση του κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις»
- ΥΑ Α3δ/Γ.Π.οικ.10976/2017 (ΦΕΚ Β 662/2.3.2017
- <http://www.moh.gov.gr/articles/citizen/dikaiwmata-lhptwn-yphresiwn-ygeias/thesmiko-plaisio/5255-thesmiko-plaisio-prostasias-dikaiwmatwn-twn-lhptwn-yphresiwn-ygeias>

Η Εισηγήτρια
Δρ. Ειρήνη Κυριακάκη

